

Beslutningsforslag nr. B 66. Fremsat den 17. december 1987 af Glistrup (FP), Dohrmann (FP), Kirsten Madsen (FP) og Poulsaard (FP)

Forslag til folketingsbeslutning om ophavsretsnedtræpning

Folketinget opfordrer kultur- og kommunikationsministeren til at fremsætte en række forslag til love om indsnævring af ophavsrettens grænser, jf. navnlig lov om ophavsretten til lit-

terære og kunstneriske værker (lovbekendtgørelse nr. 52 af 27. januar 1987) og lov om retten til fotografiske billeder (lovbekendtgørelse nr. 53 af 27. januar 1987).

ålf000066987

Bemærkninger til forslaget

Forfatterretten opstod oprindelig, da bogtrykkerkunsten i det 15. århundrede vandt indpas som noget nymodens. Takket være indflydelsesrige pressionsgrupper med ordet i deres magt har forfatterretten siden da bredt sig uhyrligt. Udviklingen er havnet i et ophavsretssystem, som under nutidens tekniske forhold er stærkt generende for samfundets trivsel. Mens ingen har drømt om, at den asfaltarbejder, der har været med i et vejbyggeri, skulle kunne kræve afgift, hver gang en trafikant passerer hen ad den pågældende vej, har åndsarbejderne – til dels på internationalt plan – trumfet igennem, at de kan få deres arbejde betalt et væld af gange. Dette bevirker naturligvis, at deres arbejder ikke bliver nær så udbredte, som de eller ville have været. Mange brugere afskrækkes fra at benytte såkaldte åndsværker, når der skal betales ekstra eller ikke kan ændres i værket ud fra deres særlige behov. Da mange ophavsmænds mest betydelige interesse består i at få værket udbredt mest muligt, virker ophavsretsreglerne således ofte mest generende for ophavsmændene selv.

Nutidens tekniske udvikling var ikke foruddiskonteret, da nærsynede ophavsretsinteresseorganisationsrepræsentanter og begrebsjuristeridyrkere fik udviklet ophavsretten til dens nuværende monstrøse omfang. Forud for lovens to store revisioner (nr. 149 af 26. april 1933 og nr. 158 af 31. maj 1961) gik mange kompromiser, som gjorde lovsproget bevidst upræcist i forhold til de konflikter, som allerede dengang blev forudset. En sådan lovtækt er katastrofal, når den skal regulere helt nye og uforudsete situationer.

Det beror derfor ikke på nogen saglig samfundsmæssig afvejning, at vi har de generende restriktioner for eksempel vedrørende fotokopieringsteknikkens anvendelse, avisudklipskolportering, brugen af båndoptagere, edb-programmører, udsendelse af dåsemusik på hoteller, i stormagasiner og på arbejdspladser, variationsbred undervisningstilrettelæggelse, antenneforeningscopydanplagerier, Koda/Gramex, genudsendelseshonorarsystemet og begrænsninger i søfolks, grønlanderes og andres muligheder for at udnytte kassettefjernsyn eller kabel-tv. Tilsvarende juridiske pindehuggeri er åsagen til, at lokalra-

dioer, tv og radio har vanskeligheder med at få transmitteret de skatteyderbetalte forestillinger på Det Kgl. Teater, de traditionelle tre landsdelsscener og de yderligere teaterforestillinger, der gror op på grundlag af offentlig støtte. Tv-satellitælden er teknisk lige om hjørnet, men dette folkehverdagskæmpfremskridt kan sinkes i årevis af ophavsretssnørklerier. Hele videobranchens reaktion over for såkaldte »pirater«, herunder plejehjem, sygehuse og undervisningsanstalter, taler sit uhyggelige sprog om, hvordan ophavsretten misbruges i Johan schlüter-foreningens og andre bagstræveres samfundsfremskridtsforhindrende korstog. Edb-området har ofte vanskeligheder på de forskellige fronter. For eksempel fra programmørerne til chips-opfindelser (jf. industriministerens lovforslag nr. 28 af 14. oktober 1987, førstebehandlet den 28. oktober 1987, jf. Folketingstidende 1987-88, forhandlingerne sp. 899-904).

Landscentralen for Undervisningsmidler sletter hvert år for tusindvis af kroner av- og radioudsendelser produceret for Danmarks Radio af bl.a. Undervisnings- og Forskningsministeriet. Ikke fordi udsendelsernes indhold ikke længere kan bruges til undervisning, men fordi de ophavsretlige regler forhindrer, at de bruges længere.

Reglerne siger, at bånd skal slettes efter fire år.

Torben Ferslov Andersen oplyser herom i Politiken den 30. april 1982: »Det tager normalt 2-3 år, før et program er nået igennem til brugerne. Når så læren har fået indøvet programmet og har konstateret, at det kan bruges, skal det slettes.

Men sagen er endnu mere vanvittig. Mange af de pågældende programmer er slet ikke produceret herhjemme. De er lavet i udlandet og bearbejdet, såkaldt versioneret. Men når et sådant program er blevet »versioneret«, følger det ophavsretsreglerne. Men disse programmer er tilgængelige på andre måder. Måske har de været udsendt over svensk tv. Når så den lokale skolecentral har slettet båndet med den pågældende udsendelse, kan den bare ringe til et forlag i Sverige, der straks kan levere den samme udsendelse på svensk.«

I lederen fra Jyllands-Posten den 25. marts 1982 ender det bl.a.:

»Den danske afdeling af det internationale forbund til beskyttelse af komponisters og tekstforfatteres rettigheder ved offentlig fremførelse af deres værker – i daglig tale kaldet KODA – har fundet ud af, at der bør betales afgift, hvis man ved et offentligt arrangement afsynger sådanne tekster og melodier, der findes for eksempel i Højskolesangbogen.

Det finder Foreningen af Folkehøjskoler i Danmark mærkværdigt, eftersom foreningen allerede har betalt afgift ved udgivelsen af Højskolesangbogen.

KODA mener, at denne afgift omfatter trykningen af tekster og noder, og man fastholder derfor, at der også skal betales afgift, når tekster og melodier bruges. Prisen for mindre sangarrangementer, hvor deltagerne selv lægger røster til, er således 116 kr. – hvordan man så ellers er nået frem til dette beløb.«

Blandt de mange eksempler på ophavsretsgalskarberne kan også berettes solstrålehistorien om Berlingske Tidende, som Nytårsdag 1982 illustrerede sit referat af Dronningens nytårstale med et enkelt billede af Dronningen på skærmen. Den tv-fotograf, der havde filmet hende, gjorde det selvsagt som en del af sit lønnede arbejde i Danmarks Radio. Desuagtet stævnedes han Berlingereren for at få honorar for avisens offentliggørelse af den fotografering, som han hævdede at have ophavsretten til. Østre Landsret blev nødt til at vride og vende ophavsretsloven, og efter at have hugget hæle og klippet tæer i den vanvittige lov kom retten – med to stemmer mod én – frem til at frifinde avisen for krænkelse af fotografens kunstværk.

Hermed er gengivet en del af baggrunden for punkt 87 i »Det vil vi i Fremskridtspartiet« (september 1981-udgaven).

»Ophavsretssystemet er gået over gevind og er forældet i sin grundopbygning. Det hæmmer urmeligt livsudfoldelsen for den almindelige borger og skal derfor nygennemtænkes med henblik på en nedtræning.«

Lovurimeligheden vanskeliggør derhos virkeliggørelse af Fremskridtsprogrampunkt nr. 89 om, at »tv og alle tre radioprogrammer køres 24 timer i døgnet, men i overvejende grad på konserverbasis (ét program med blandet indhold, ét udelukkende med let musik og ét udelukkende med taleudsendelser af oplysende art). Genudsendelser bliver langt hyppigere, men uden fornyet honorar.«

Forslagsstillerne kan helt tiltræde daværende generaldirektør Hans Sølvhøjs udtalelse den 30. november 1975 på radioprogramprovinsorganisationernes store lyttermøde om at kalde den gælden-

de lovgivning om ophavsrettens brems for folkeoplysningen for »forrykt«.

Alle ærgrer vi os dagligt over forfængelighedens marked ved afmelding af radioavis, regionalradio og mange andre udsendelser – ja ofte ved delindslag i disse udsendelser. I stedet for at koncentrere sig om det væsentlige skal man absolut have fortalt, hvad det er for en medarbejder, der har været interviewer osv. Hvis man endelig skal spille tiden for millioner af mennesker på den måde, var det nok mere demokratisk at oplyse, at studiets mikrofoner var blevet afstøvet af frøken Othilie Jensen.

Når en radiofoni eller et fjernsynsselskab benytter ophavsretligt beskyttede værker, må der én gang for alle ske afregning med ophavsmændene, så disse ikke – individuelt eller gennem organisationer – kan drøne verden rundt og oppebære gebyrer, hver gang programmet udsendes. Forfattere, instruktører, skuespillere, komponister, musikere, radioteknikere osv. skal ikke stilles bedre end for eksempel de bygningsarbejdere, der har opført Radiohuset eller de rengøringsassistenter, som har støvsuget og gulvvasket i studierne og tømt askebægrene og papirkurvener før optagelserne gik i gang. Når et værk først er produceret til de elektroniske medier, skal enhver have lov til vederlagsfrit at benytte det, hvis han har erhvervet normal ejendomsret over et eksemplar af værkets materielle manifestation. Immaterielle rettigheder foreslås derfor afskaffet på tv- og radioområdet.

Hvad specielt angår antenneforeninger og andre formidlere, må de juridisk opfattes som en forlængelse af den enkelte seers radio- og fjernsynsapparat. De pågældende formidlere bør derfor ikke kunne afkræves afgifter til ophavsmænd. Copydanbutikken skal lukkes lige så brat, som den dukkede op.

Ideologisk er der efterhånden stærke altmodiske skær over ophavsretten. Den er blevet særprivilegiet for selvbestaltede herrer i åndernes rige med al deres hovmodighed og foragt over for de usle arbejdskuliler, som bare gør nytte, og som derfor bestemt ikke kan fortjene ophavsrettigheder over deres arbejdsresultater.

Uanset at der altså er et særdeles stærkt behov for at få gjort noget ved spørgsmålet, har gammelpartierne år efter år i frygtsomhed over for de magtfulde finkulturnes organisationer danset trippevals på stedet.

Forslagsstillerne mener ikke, at det inden for indeværende valgperiode vil være fornuftigt helt at afskaffe ophavsretten. Åndsværksproducenten skal have mulighed for at opnå økonomisk vederlag for sit produkt, og der er umiddelbart noget meget tiltrækkende i, at de originalitetsværksarbejdere, der range-

rer højest – en Leif Panduros tv-forfatterskab, en Clara Pontoppidan eller en Ib Henrik Cavling – bliver nogle af de højestaflagte i samfundet.

Et vist hensyn skal også tages til de kontrakter, der allerede er indgået ud fra ophavsmandens tillid til, at der fremover kunne komme royalties.

Derfor går forslaget alene på en »indsnævring« af ophavsrettens grænser. Den nærmere praktiske udformning må ske område for område, så åndsværksforbrugerne – altså ikke skatteyderne – kommer til at betale, men ikke sådan, at begrebsartisteri fortsat skal formørke dette vigtige livsområde.

Mængden af rettighedshavere over det enkelte åndsprodukt, teknologiens ekspresagtige foranderlighed, de mange åndsværker og hele områdets internationale karakter har i forening tilvejebragt så komplekse forhold, at det i al fald er aldeles uacceptabelt for Folketinget fortsat at tolerere vanvidskavalkaden.

Det er Folketingets opgave at skære igennem, så hver enkelt borger kan overskue sine rettigheder og pligter og let og friktionsfrit modtage de kulturelle oplevelser, som vor tids vidundertechnologi muliggør. Juraen må ikke halte bagefter. Men det gør den, så længe Folketinget ikke påtager sig kraftindsatsen at skære igennem alt fortidsdyndsblæveret.

Fremskridtspartiet er rede til at gå ind for en lang række speciallovforslag ud fra de anførte synspunkter. Vi anser det ikke for sandsynligt, at det vil give anledning til folkeretlige repressalier mod os. Men vi vil være rede til at betale den pris at blive smidt ud af det sippenpperi, som den 121 år gamle Bernerunion er blevet til i dens gammeldomssvækkede affældighed.

Vi er nu inde i så indviklede og stadig skiftende distributionsteknikker, at det er afsindigt at opretholde

ophavsretsbegrebsjurisprudensen. Dens dage er udrundne for bestandigt. Jo før flertallet viser mod til at erkende dette, des lykkeligere.

I øvrigt kan Danmark jo også (med års varsel) opsigte sit medlemskab i en eller flere af de fem ophavsretskonventioner, som vi har tiltrådt, hvis dette på et eller andet tidspunkt findes hensigtsmæssigt, og så kan en speciallovs ikrafttrædelsesparagraf blot lægges det ene år ud i fremtiden.

Det foreliggende forslag er stort set en genfremsættelse af forslag til folketingsbeslutning nr. 53 af 14. januar 1976, se Folketingstidende 1975–76, forhandlingerne sp. 6938–6961 og sp. 9154–9162, tillæg A sp. 2471 ff samt tillæg B sp. 895.

1976-initiativet gentoges ved B 42 af 12. januar 1983, jf. Folketingstidende 1982–83, tillæg A spalte 1889 og forhandlingerne spalte 7488 (1. behandling) samt tillæg B spalte 1347. Af forhandlingerne spalte 10445 fremgår, at forslaget den 6. maj 1983 blev nedstemt.

Men Fremskridtspartiet er i den grad i pagt med tidens udvikling, at alle efterhånden må finde ud af, at forslaget er helt rigtigt.

1988-Z-håbet er, at de andre partier ikke fortsat vil lade sig terrorisere af deres frygt for de magtfulde kunstnerorganisationer, som de gjorde det den 30. april 1976 og 6. maj 1983.

Som Helge Dohrmann så udmærket skrev i Fremskridt den 9. maj 1986: »Intet forhindrer forfattere i at have et job – og så skrive i fritiden«.

Verden har allerede i århundredernes løb skabt så megen god kunst, at det ikke ville være nogen ulykke, om der fremover sker en væsentlig formindskelse i omfanget af nytillkommen kunst – i første omgang altså fra det lille fnug på globussen, som lilleput-danskerens 43.075 kvadratkilometre udgør.